

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد: موسی الرضا محمد علی زاده، ۱۳۹۴

ستم و ستم‌ستیزی در آثار سعدی و حافظ (نظم و نثر)

دوران سعدی و حافظ یکی از سیاه‌ترین و وحشتناک‌ترین دوره‌های تاریخ پرفراز و نشیب این مرز و بوم کهن است که این سیاهی، با حمله‌ی چنگیز و تیمور در قرن هفتم و هشتم به اوج خود می‌رسد. در این روزگار، حکام و سلاطین با پدر و برادرکُشی، فرزندکُشی و بیگانه‌کُشی برای رسیدن به قدرت و یا حفظ آن، از یکدیگر پیشی می‌گرفتند. وقتی پادشاهی برای رسیدن و یا حفظ قدرت خود، به فرزندان و وابستگان نَسَبی خود رحم نمی‌کند، تکلیف مردمی که زیردست آنان روزگار می‌گذرانند، روشن است! در این دوران، آفات اخلاقی و انسانی از قبیل ریاکاری و تزویر، دروغ‌گویی، ستمکاری، فساد و فحشا و جنایت و خیانت در حد کمال است. شعرا و اندیشمندان در قبال احساس مسوولیت و تعهدی که در برابر مردم دارند نمی‌توانند از کنار این مسائل بی‌تفاوت بگذرند، لذا به مبارزه با این آفات برمی‌خیزند. هرچند این مبارزه، با پستی و بلندی‌های فراوانی همراه بوده و شیوه‌های هریک از آنها با دیگری نیز متفاوت بوده است. حتی گاهی شیوه‌ی مبارزه یک شاعر در زمان‌های مختلف و با پادشاهان مختلف، متفاوت بوده است. آنها گاهی با سرودن اشعار حماسی و تحریک و تهییج احساسات مردم سعی می‌کردند که مردم را علیه حاکمیت ستمگر بشورانند. گاهی کار را به خدا واگذار می‌کردند. گاهی با دعا و نفرین می‌خواستند ستمگران را سرکوب کنند و گاهی هم با نصیحت و اندرز و انذار. در پژوهش حاضر، نگارنده به بررسی این شیوه‌ها می‌پردازد. این پایان‌نامه در سه فصل تدوین شده است. فصل اول کلیات تحقیق است که شامل تعاریف ستم و ستمگر و گونه‌های مختلف آن، پیامدهای ستم و بررسی آن از دیدگاه آیات و احادیث و روایات است و به رابطه‌ی ادبیات و جامعه در زمینه‌ی ستم‌ستیزی می‌پردازد. در فصل دوم پژوهشگر به بررسی زندگینامه، آثار و دیدگاه دانشمندان در زمینه ستم‌ستیزی سعدی پرداخته و با نقد و واکاوی حکایات و اشعار این شاعر بزرگ در مورد ستم و ستمگری آن را به پایان می‌برد. در فصل سوم نیز به زندگینامه‌ی حافظ و آثار او، واژه‌های مهم و کلیدی در اشعار حافظ و دیدگاه‌های او در زمینه‌ی مورد بحث، می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: ظلم، ستم، ظالم، ستمگر، سعدی، حافظ

شماره‌ی پایان‌نامه: ۱۲۷۲۰۱۰۱۹۲۲۰۳۷

تاریخ دفاع: ۱۳۹۴/۱۰/۱۶

رشته‌ی تحصیلی: زبان و ادبیات فارسی

دانشکده: علوم انسانی

استاد راهنما: دکتر سیدمحمد علوی مقدم

M.A. Thesis:

cruel and the fight against cruel in the works of saadi and hafez (verse and prose)

Saadi and Hafez, one of the darkest times and the worst periods of the rich history of this ancient land is that it is black, with the barbaric attack and Timor culminating in the seventh and eighth centuries. At this time, governors and kings with father and fratricide, infanticide and suicide alien to achieve or maintain its power, were ahead of each other. When the Kingdom to achieve or maintain its power, relative to children and their relatives will not have mercy, what about the people who spend time subordinate to them, it is clear! During this period, moral and humanitarian disasters such as hypocrisy, lying, oppression, corruption, and crime and betrayal at perfection. Poets and thinkers on the sense of responsibility and commitment to the people can not ignore these issues go away, so stand up to fight against these pests. Although the campaign has been a lot of ups and downs and how each of them is also different. Sometimes the action of the poet at different times and by different kings, was different. They sometimes epic poetry and provocation against the sentiments of the people trying to make people Bshvrannnd oppressive rule. Sometimes it was to God. Sometimes pray and curse the oppressors wanted to crush and sometimes with advice and admonition and warning. In the present study, we examined the practices concerned.

This thesis has been developed in three seasons. The first chapter is an overview of research which contains definitions of the various forms of oppression, injustice and the consequences of its review of Quranic verses and sayings and traditions, and to view the relation of literature and society in the context of Stmstyzy deals. In the second chapter researchers Biography, works and scholars in the field of criticism and analysis Stmstyzy Saadi and anecdotes and poems of the poet about the oppression it ends. In the third chapter of the biography of Hafez and his works, the key words in the poems of Hafez and his views are discussed in the context of this assessment.